

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-30>

УДК: 338.4:352.078.5+316.47

Ольга ГАГАЛЮК

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
e-mail: gagaliuk.olya@gmail.com

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

У статті розглянуто результати аналізу соціально-культурної та екологічної складових, визначено основні особливості даних складових сталого розвитку досліджуваних промислових підприємств в сукупності. Здійснено дослідження основних показників, котрі визначають та відображають соціокультурну складову реалізації гермінативного розвитку промислових підприємств Тернопільщини. Висвітлено негативну динаміку зниження частки прибутку орієнтованої на соціальні потреби як працівників промислових підприємств, так і громади, яку вони представляють. Відмічено зростання показника продуктивності праці на усіх досліджуваних підприємствах. Дослідивши соціально-культурну та екологічну складові слід зауважити, що основними загрозами в подальшому можуть стати зростання рівня інфляції, зниження розміру заробітної плати працівникам промислового підприємства, знищення соціокультурної інфраструктури та забруднення екології через військове вторгнення РФ в Україну. В цілому, негативні тенденції вимагають реалізації концепції стратегування дій, акцентованих на посилення основних складових гермінативного розвитку даних промислових підприємств.

Ключові слова: гермінативний розвиток; промислове підприємство; соціокультурна складова; екологічна складова; функціонування; сталий розвиток; працівник.

Olha HAHALIUK

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ANALYSIS OF SOCIO-CULTURAL AND ENVIRONMENTAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

The article examines the results of the analysis of socio-cultural and ecological components, defines the main features of these components of sustainable development of the studied industrial enterprises as a whole. A study of the main indicators that determine and reflect the socio-cultural component of the implementation of the germinal development of industrial enterprises of the Ternopil Region was carried out. The negative dynamics of the decrease in the share of profit oriented towards the social needs of both the workers of industrial enterprises and the community they represent are highlighted. An increase in labor productivity was noted at all the investigated enterprises. An analysis of the ecological component was carried out. The criteria that must be used when developing a strategy for the sustainable development of an industrial enterprise are described, and this will allow preserving the environment for future generations, and will not worsen the environmental conditions around the enterprise itself. It was determined that the basis of the current germinative development of industrial enterprises should be the protection and rational treatment of the environment. It was emphasized that it is necessary to solve the most painful problems, namely: pollution of air, water, and soil. The world experience of industrial entrepreneurship, which offers the basis of ways in the field of solid household waste management, is described. Having studied the socio-cultural and ecological components, it should be noted that the main threats in the future may be: an increase in the level of inflation, a decrease in wages for employees of an industrial enterprise, the destruction of socio-cultural infrastructure and environmental pollution due to the military invasion of the Russian Federation in Ukraine. In general, negative trends require the implementation of the concept of strategizing actions focused on strengthening the main components of the German development of these industrial enterprises.

Key words: germinative development; industrial enterprise; sociocultural component; ecological component; functioning; Sustainability; employee.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Соціально-культурна складова сталого розвитку має важливе значення і повинна бути орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, у тому числі, на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми [1]. Соціально-культурна компонента сталого розвитку на промисловому підприємстві охоплює весь спектр прав працівника, як індивідуальних, так і колективних, включаючи питання корпоративного управління, а також більш широке коло проблем підтримки стабільності соціальних і культурних систем, примноження гуманітарних цінностей сучасного суспільства. У відповідності до базової ідеї сталого розвитку, соціокультурна компонента виходить із принципу «міжпоколінської справедливості» – визнання того, що майбутні покоління повинні мати, як мінімум, рівний з нинішнім поколінням доступ до соціальних та культурних ресурсів, зручний та постійний доступ до них. Крім того, вважається, що всередині сучасного покоління також повинен бути забезпечений рівномірний доступ до соціокультурних ресурсів. Тому важливим аспектом соціальної стабільності є справедливий розподіл благ [2].

Про підвищення рівня соціокультурної складової сталого розвитку промислового підприємства засвідчують наступні чинники: зростання кількості працівників, зростання рівня оплати праці, збільшення частини прибутку підприємства, котра виділяється на соціальні заходи, зростання відсотку працівників, котрі пройшли курси підвищення кваліфікації, зростання продуктивності праці працівників зайнятих виробничо-господарською діяльністю даного підприємства. Поряд із цим, крім фінансового важливим є моральне задоволення, що визначає культурну сферу – відвідування працівниками підприємства культурних установ та організацій (театру, філармонії, музеїв, бібліотек, центрів народної творчості, циркових закладів, науково-дослідних та методичних організацій), а також моральне заохочення праці найкращих працівників (грамоти та відзнаки, просування по кар'єрній драбині, збільшення календарних днів відпустки та інше).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед дослідників, котрі займалися аналізом соціально-культурних та екологічних аспектів функціонування промислових підприємств, можна виділити наступних: Телешевська С.М. [1], Дегтярьова О.О. [1], Зайцева Л.О. [2], Осітнянко Д.О. [3], Примак Т.Ю [3], Ліпич Л.Г. [4], Глубицька Т.В. [4], Прокопишин О.С. [11], Столярчук А.В. [11], Чупа В.М. [12], Карпаш О.М. [12], Яворський А.В. [12], Купчак В.Р. [13], Павлова О.М. [13], Лагодієнко В.В. [13], Грисяк Ю.С. [14], Лабута А.В. [14] та ін.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз соціально-культурних та екологічних аспектів функціонування промислових підприємств в умовах об'єднаних територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу

Підвищення соціокультурної компоненти гермінативного розвитку промислового підприємства безпосередньо впливає на результати його діяльності, адже саме від задоволеності працівників, їх матеріального рівня та морального стану залежить продуктивність праці, розмір виготовленої та реалізованої продукції, можливості генерувати та впроваджувати інноваційні ідеї, реалізовувати стратегічні програми розвитку підприємства.

Здійснимо дослідження основних показників, котрі визначають та відображають соціокультурну складову реалізації гермінативного розвитку промислових підприємств Тернопільщини (таблиця 1).

Необхідно відмітити важливість соціокультурної компоненти в контексті сталого розвитку як промислових підприємств, так і розвитку територій, на яких вони функціонують. Як свідчить практика, мотивація персоналу, зокрема матеріальне та моральне задоволення працівників є важливою складовою функціонування та розвитку промислового підприємства, орієнтацією на інноваційне спрямування, а також забезпечення розвитку громади, яку становлять працівники підприємства. Здійснюючи дослідження соціокультурної складової діяльності промислових підприємств Тернопільської області в контексті забезпечення сталого розвитку необхідно відзначити наступне:

- Незначне та поступове зростання рівня оплати праці, зокрема середньорічний приріст оплати праці на підприємстві ПрАТ «ТерА» становив 12,91% за весь досліджуваний період, ТОВ «СЕ Борднетце» - 6,02%, ПрАТ «Тернопільський молокозавод» - 16,84%, ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» - 13,68%. Зростання показника обумовлено середньорічним приростом оплати праці по всій країні (індексація оплати праці), а також зростання рівня додаткових виплат працівникам промислових підприємств для забезпечення мотивації праці на підприємстві. Поряд із цим, темп приросту показника оплати праці недостатній для покриття усіх чинників впливу на розмір оплати праці.

- Необхідно констатувати негативну динаміку зниження частки прибутку орієнтованої на соціальні потреби як працівників промислових підприємств, так і громади яку вони представляють (зокрема на підприємствах ПрАТ «Тернопільський молокозавод» та ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра»). Частина прибутку йде на виплати працівникам за результатами праці, організацію культурних заходів, моральну мотивацію праці, а також покриття нерегламентованих витрат працівників підприємства.

- Усі підприємства дбають про зростання кваліфікації персоналу, зокрема виділяються кошти на проходження курсів та заходів підвищення кваліфікації, як управлінського так і виробничого персоналу. Зокрема, у 2021 році на ПрАТ «ТерА» здійснило підвищення кваліфікації 12,88% працівників, ТОВ «СЕ «Борднетце» - 7,18%, ПрАТ «Тернопільський молокозавод» - 7,18%, ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра» - 6,9%. Зростання кваліфікації персоналу впливає на продуктивність праці та фінансові результати діяльності промислового підприємства.

- Необхідно відмітити зростання показника продуктивності праці на усіх досліджуваних підприємствах (рис. 1). На зростання рівня продуктивності праці досліджуваних промислових підприємств значний вплив мало зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, зменшення кількості працівників, оптимізація використання виробничих ресурсів. Поряд із цим, темп приросту показника продуктивності праці знижується на підприємствах ТОВ «СЕ «Борднетце» та ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра».

- культурна компонента на зазначених підприємствах не досить розвинута, лише у ТОВ «СЕ «Борднетце» (за результатами опитування працівників) була традиція відвідувати культурні заходи. Поряд із цим, практично у всіх підприємствах використовуються заходи морального стимулювання для мотивації працівників покращення трудової діяльності та збільшення їх працездатності.

Таблиця 1

Соціокультурна складова діяльності промислових підприємств Тернопільської області в контексті забезпечення сталого розвитку

Показник	Роки					Відхилення (±)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2018 / 2017	2019 / 2018	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2017
ПрАТ «ТерА»										
1. Темп зростання кількості працівників підприємства, %	0	0	0	-17,37	3,82	0	0	-17,37	21,19	3,82
2. Темп приросту оплати праці, %	12,15	15,09	10,93	2,86	23,53	2,94	-4,16	-8,07	20,67	11,38
3. Частка прибутку спрямована на соціальні заходи, %	0	0	0	12,1	10,58	0	0	12,10	-1,52	10,58
4. Відсоток працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, %	17,89	18,42	13,68	15,29	12,88	0,53	-4,74	1,60	-2,40	-5,01
5. Коефіцієнт зростання продуктивності праці	0,117	-0,089	-0,136	0,253	0,805	-20,63	-4,65	38,89	55,15	68,76
Коллективне відвідування культурних заходів (опитування працівників)	-	-	-	-	-					
Реалізація морального стимулювання (опитування працівників)	+	-	+	+	-					
ТОВ «СЕ «Борднетце»										
1. Темп зростання кількості працівників підприємства, %	1,77	-3,75	1,15	1,48	-1,44	-5,52	4,90	0,33	-2,92	-3,21
2. Темп приросту оплати праці, %	4,89	6,07	6,01	1,42	11,69	1,18	-0,06	-4,59	10,27	6,80
3. Частка прибутку спрямована на соціальні заходи, %	18,99	10,72	0	0	27,54	-8,27	-10,72	0	27,54	8,55
4. Відсоток працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, %	6,70	7,68	7,70	7,33	7,18	0,99	0,02	-0,36	-0,16	0,48
5. Коефіцієнт зростання продуктивності праці	-0,107	0,136	0,191	-0,015	-0,111	24,35	5,43	-20,56	-9,60	-0,38
Коллективне відвідування культурних заходів (опитування працівників)	+	-	-	+	-					
Реалізація морального стимулювання (опитування працівників)	+	+	+	-	-					
ПрАТ «Тернопільський молокозавод»										
1. Темп зростання кількості працівників підприємства, %	5,92	4,22	4,33	-9,64	-6,07	-1,70	0,11	-13,97	3,56	-11,99
2. Темп приросту оплати праці, %	19,77	24,64	43,83	-5,50	1,43	4,87	19,19	-49,33	6,93	-18,34
3. Частка прибутку спрямована на соціальні заходи, %	7,54	5,68	0	2,04	0	-1,86	-5,68	2,04	-2,04	-7,54
4. Відсоток працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, %	6,70	7,68	7,70	7,33	7,18	0,99	0,02	-0,36	-0,16	0,48
5. Коефіцієнт зростання продуктивності праці	0,193	0,083	-0,023	0,257	0,244	-11,00	-10,56	28,00	-1,35	5,08
Коллективне відвідування культурних заходів (опитування працівників)	-	-	-	-	-					
Реалізація морального стимулювання (опитування працівників)	+	+	-	+	+					
ТОВ «ОСІП «Корпорація Ватра»										
1. Темп зростання кількості працівників підприємства, %	7,11	5,94	-6,41	-8,99	-1,18	-1,17	-12,36	-2,58	7,82	-8,29
2. Темп приросту оплати праці, %	12,95	16,95	15,94	23,32	-0,76	4,00	-1,01	7,38	-24,08	-13,71
3. Частка прибутку спрямована на соціальні заходи, %	1,33	2,56	1,71	2,05	1,13	1,23	-0,85	0,34	-0,92	-0,20
4. Відсоток працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, %	3,82	5,81	4,71	2,82	6,90	1,99	-1,10	-1,89	4,08	3,08
5. Коефіцієнт зростання продуктивності праці	0,233	0,323	0,197	0,213	-0,156	8,96	-12,57	1,61	-36,95	-38,94
Коллективне відвідування культурних заходів (опитування працівників)	-	-	-	-	-					
Реалізація морального стимулювання (опитування працівників)	-	-	+	-	-					

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності та звіту із праці (форма №1-ПВ) промислових підприємств ПрАТ «ТерА», ТОВ «СЕ «Борднетце», ПрАТ «Тернопільський молокозавод», ТОВ «ОСІП «Корпорація Ватра»

На підприємстві ПрАТ «ТерА» необхідно відзначити зниження кількості працівників, а й відповідно і зниження розміру оплати праці, при цьому середній темп зниження кількості працівників становив 19,75%, відповідно на початок досліджуваного періоду (у 2017 році) кількість працівників становила 1316 чоловік та знижується до рівня 495 осіб у 2021 році. Зниження кількості працівників обумовлено зниженням результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Також результатом цього стало зниження частки прибутку, яка орієнтована на соціальні заходи, відповідний показник знижується із 9,76% у 2017 році

до рівня 5,72% у звітному 2021 році. Також на підприємстві ПАТ «Іскра» знижується відсоток працівників, які пройшли курси підвищення кваліфікації, відповідне значення показника із 14,51% у 2017 році до рівня 8,69%.

Продуктивність праці даного підприємства збільшується, зокрема показник в середньому зростає на 0,194 пункти протягом усього періоду. Значення показника збільшується із 193,58 тис. грн./особи у 2017 році до рівня 367,44 тис. грн./особи у 2021 році. На підприємстві ПАТ «Іскра» колективне відвідування культурних заходів здійснювалося у 2019 році, а реалізація морального стимулювання здійснювалася протягом 2017, 2018-2019 рр. Впроваджуються заходи покращення відносин в середині колективу та покращення корпоративної культури [5–9].

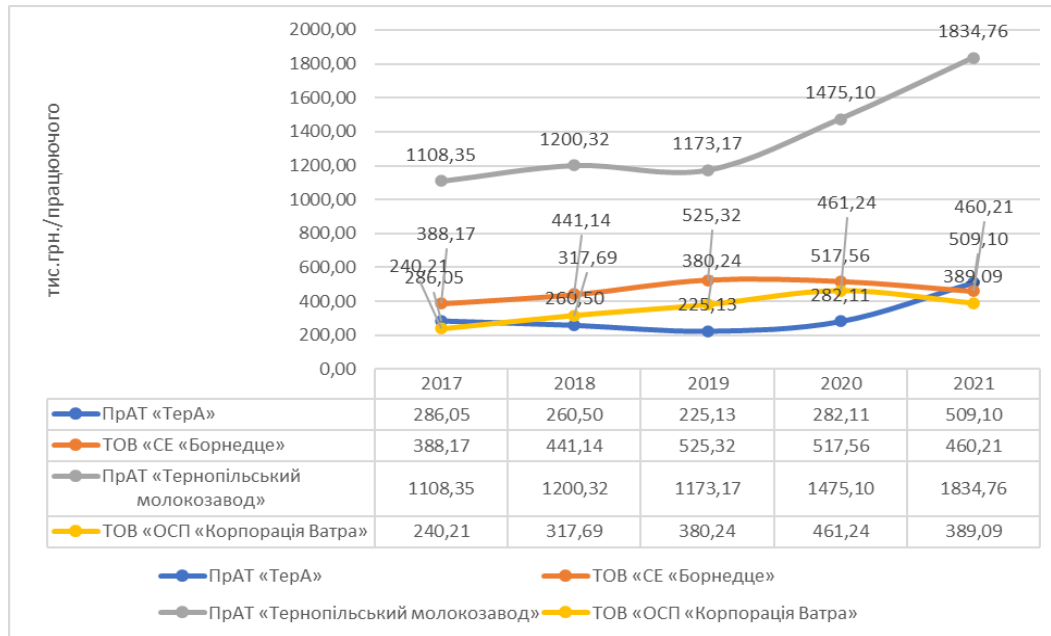

Рис. 1. Динаміка зміни продуктивності праці промислових підприємств Тернопільщини.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємств ПрАТ «ТерА», ТОВ «СЕ «Борнедце», ПрАТ «Тернопільський молокозавод», ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра»

Активно відбувається розвиток соціокультурної компоненти на підприємстві ТОВ «Леоні Ваєрінг Системс УА ГмбХ». Кількість працівників підприємства в середньому зростає на 8,37% (за останні 2 роки на 19,64%), при цьому поступово збільшується розмір оплати праці підприємства на 14,16% в середньому протягом усього періоду, найбільший приріст спостерігається за останні два роки досліджуваного періоду на 36,38%.

На підприємстві реалізуються різноманітні заходи благодійного характеру, молодіжні заходи, програми покращення здоров'я. Для мотивування працівників проводяться різноманітні заходи, відвідування закладів культури та мистецтва, новорічна лотерея, щорічні ініціативи для дітей працівників підприємства. Для мотивування працівників, їх дітей залучають до конкурсів креативності: «Юний модельєр», «Святкова листівка», «ЛЕОНІ майбутнього», «Логотип футбольного клубу ЛЕОНІ», «Новорічна краса», «ЛЕОНІ і моя Україна» та багато інших – приносять яскраві емоції та корисні подарунки [10]. Значною є частка чистого прибутку, що виділяється на соціальні заходи становила у 2017 році – 20,03%, у 2018 році – 14,72%, у 2019 році – 7,81% та у 2021 році – 5,72%. Постійно реалізуються заходи по підвищенню кваліфікації працівників даного підприємства, при цьому в середньому 6% працівників підприємства щороку проходять курси підвищення кваліфікації.

Зазначені заходи позитивно впливають на зростання продуктивності праці, відповідний показник у 2017 році становив 324,08 тис. грн. / працівника до рівня 929,73 тис. грн. / працівника у 2021 році. Коефіцієнт зростання продуктивності праці зростає щороку, окрім 2020 році, середній приріст показника за досліджуваний період становив 0,405 (відповідний показник збільшується на 40,5% щорічно).

Поряд із соціокультурною складовою важливо здійснити аналіз екологічної складової. Важливими критеріями, котрі засвідчують динаміку сталого розвитку промислового підприємства, території, регіону, країни є: 1) забезпечення режиму відтворення відновлюваних природних ресурсів (землі, ліси і т. ін.); 2) скорочення відходів шляхом впровадження ресурсозберігаючих технологій; 3) зниження рівня забруднення навколишнього середовища до соціально і економічно прийняттого [11].

Перераховані вище критерії слід використовувати при розробленні стратегії сталого розвитку промислового підприємства, що дозволить зберегти навколишнє середовище для наступних поколінь і не погіршити екологічні умови навколо самого підприємства.

Для аналітичної оцінки екологічної складової гермінативного розвитку використаємо звітність промислового підприємства:

- статистичне спостереження № 2-ТП-повітря (річна) «Звіт про викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів» затверджено наказом Державної служби статистики України від 25.06.2021 № 162;
- статистичне спостереження № 1-відходи (річна) «Звіт про утворення та поводження з відходами» затверджена наказом Державної служби статистики України від 25.06.2021 № 164;
- статистичне спостереження № 1-екологічні витрати (річна) «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища» затверджена наказом Державної служби статистики України від 25.06.2021 № 163;
- статистичне спостереження форма №11-мтп (річна) «Звіт про постачання та використання енергії» затверджена Наказом Державної служби статистики України від 22 червня 2021 р. № 125.

Світовий досвід промислового підприємництва пропонує три основні шляхи у сфері поводження з твердими побутовими відходами, а саме: полігонне захоронення (з метою запобігання шкідливого впливу на довкілля); очищення твердих побутових відходів від шкідливих компонентів сортування ТПВ та їх утилізація з метою добування ресурсоцінних компонентів; утилізація твердих побутових відходів шляхом їх термічного знешкодження (спалювання).

Загальноприйнятий метод розміщення як небезпечних, так і твердих побутових відходів (ТПВ) – полігонне поховання. За оцінками фахівців, в європейських країнах щорічно утворюється 24 млн. т. небезпечних відходів, з них 75 % захороняється.

За даних умов полігонне поховання вважається найменш доцільним для відходів, які можна піддавати рециклінгу (переробка відходів для повторного використання), утилізувати чи використати для одержання альтернативних видів палива.

Сміттєспалювальні заводи знайшли широке застосування в країнах з високою густрою населення (Німеччина, Японія, Швейцарія, Бельгія та ін.), в більшості розвинених країн переважає термічний спосіб знешкодження твердих побутових (так, в Японії спалюється 82% сміття, в США – 81%, в Данії – 78% [12].

Основою поточного гермінативного розвитку промислових підприємств є охорона та раціональне поводження із навколишнім середовищем, вирішення найбільш болючих проблем забруднення повітря, води, ґрунту. На перший план виходить також ефективне використання відновлювальних та невідновлювальних ресурсів. Для цього досліджувані підприємства використовують значний фінансовий ресурс (як власний так і залучений) на відновлення та раціональне використання наявного ресурсного потенціалу.

В даному контексті необхідно відзначити зростання витрат досліджуваних промислових підприємств на ресурсозберігаючі та енергозберігаючі технології. Досліджуючи темпи зростання витрат на ресурсо- та енергозберігаючі технології промислових підприємств Тернопільщини, необхідно відзначити зростання показників, що орієнтують діяльність промислових підприємств на ресурси та енергоощадливість. Зокрема, на підприємстві ПрАТ «ТерА» (витрати на ресурсозберігаючі технології: середнє зростання показника становило протягом досліджуваного періоду – 12,2% та на енергозберігаючі технології – 7%), ТОВ «СЕ «Борднетце» (витрати на ресурсозберігаючі технології: середнє зростання показника становило протягом досліджуваного періоду – 3,1% та на енергозберігаючі технології – 3,9%), ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (витрати на ресурсозберігаючі технології: середнє зростання показника становило протягом досліджуваного періоду – 0,1% та на енергозберігаючі технології – 8,7%), ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра» (витрати на ресурсозберігаючі технології: середнє зростання показника становило протягом досліджуваного періоду – 7,4% та на енергозберігаючі технології – 8,7%).

Як свідчить практика діяльності, результативність від використання ресурсо- та енергозберігаючих технологій на промислових підприємствах Тернопільщини проявляється у вигляді: економічних ефектів у споживачів (зниження вартості придбаних енергоресурсів); ефектів підвищення конкурентоспроможності (зниження споживання енергоресурсів на одиницю виробленої продукції, енергоефективність виробленої продукції при її використанні); ефектів для електричної, теплової, газової мережі (зниження пікових навантажень, мінімізація інвестицій у розширення мережі); екологічних ефектів; пов'язаних ефектів (увага до проблем ресурсо- та енергозбереження призводить до підвищення стурбованості проблемами загальної ефективності системи - технології, організації, логістики на виробництві, системи взаємин, платежів та відповідальності в житловому секторі, ставленні до домашнього бюджету у громадян) [13, с.49-50].

Зростання промислового виробництва та активізація виробничо-господарської, комерційної діяльності підприємств обумовлює приріст використання електроенергії на одиницю виготовленої підприємством продукції. В більшості підприємств, окрім ПрАТ «ТерА» (при виробництві продукції використовує газ), у виробництві продукції орієнтуються на споживання електроенергії, відповідно, даним засвідчують зростання екологізації виробництва та його здешевлення за рахунок впровадження нових технологій (окрім підприємства ТОВ «ОСП «Корпорація Ватра»).

Середній темп приросту використання електроенергії на одиницю виробництва продукції для підприємства ПрАТ «ТерА» становив 4,1%, ТОВ «СЕ Борднетце» - 4,7%, ПрАТ «Тернопільський

молокозавод» - 14%, ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» - 9,4%. Зростання рівня витрат електроенергії на одиницю продукції обумовлено, перш за все, здороженням даного виду ресурсу, збільшенням обсягів виробництва, що впливає на структуру виробництва та зростання електроємного виробництва.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Дослідивши соціокультурну складову гермінативного розвитку відмічено слабкі сторони діяльності підприємства, котрі необхідно усувати, зокрема: значний вплив інфляційного чинника на розмір оплати праці, законодавчі обмеження та їх вплив на ефективність праці на промислових підприємствах, обмежений інструментарій мотивування персоналу в контексті розвитку, зниження фінансування для забезпечення підвищення кваліфікації промислових підприємств, зниження питомої ваги прибутку, котрий орієнтований на соціокультурну компоненту. При цьому, основними загрозами в подальшому можуть стати: зростання рівня інфляції та зниження реального розміру оплати праці працівників промислового підприємства, знищення соціокультурної інфраструктури через військове вторгнення рф в Україну, зміна уподобань персоналу підприємства в культурній компоненті, зниження загальнодержавних витрат на соціокультурну компоненту, відсутність програм розвитку даного напрямку гермінативного розвитку, моральне виснаження трудових ресурсів через військове вторгнення рф в Україну.

В екологічній складовій слід відмітити слабкі сторони, зокрема: зростання розміру промислових викидів промислових підприємств, відсутність нормативно-правової бази стимулювання екологізації виробничо-господарських процесів, відсутність стимулюючих чинників впливу персоналу підприємства до збереження навколишнього середовища та раціонального використання ресурсного потенціалу, відсутність СЕС для використання у виробничо-господарських процесів підприємства, відсутність відділів, зайнятих екологізацією виробничо-господарських процесів. При цьому, основними загрозами в екологічній складовій можуть, в подальшому стати: забруднення екології через військове вторгнення рф в Україну, згортання програм підтримки СЕС, недосконалість законодавства що регулює охорону навколишнього середовища, розпорощення промислових регіонів в межах України, що дасть негативний екологічний ефект, необхідність додаткового фінансування для виконання програм екологізації промислових підприємств, жорсткі регуляторні методи для забезпечення збереження навколишнього середовища.

Література

1. Телешевська С.М., Дегтярьова О.О. Сталий розвиток та його складові. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/11419/1/Teleshevska.pdf>
2. Зайцева Л.О. Складові концепції сталого розвитку. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/57.pdf
3. Осітнянко Д.О., Примак Т.Ю. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/154.pdf
4. Ліпич Л.Г., Глубицька Т.В. Впровадження екологічного менеджменту на підприємствах хімічного комплексу. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2013. № 69. С. 59-64.
5. Офіційна інформація підприємства ПрАТ «ТерА». URL: <http://tera.ua/>
6. Офіційна інформація підприємства ТОВ СЕ «Борднетце». URL: <https://se-bordnetce-ukraina.business-guide.com.ua/>
7. Офіційна інформація підприємства ПАТ «Іскра». URL: <http://iskra.com.ua/>
8. Офіційна інформація підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод». URL: <https://molokija.com/>
9. Офіційна інформація підприємства ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра». URL: <http://vatra.ua/ukr/>
10. Офіційна інформація підприємства ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ». URL: <https://www.leoni-ukraine.com/uk/misceznakhodzhennja/leoni-vaering-systems-ua-gmbkh-strii/>
11. Прокопишин О.С., Столярчук А. В. Екологічна безпека як складова сталого розвитку сільського господарства. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/31.pdf>
12. Чупа В. М., Карпаш О. М., Яворський А. В., Райтер П. М. Огляд сучасного стану сталих технологій для енергетичної утилізації твердих побутових відходів. Науково-технічний журнал. 2021. № 1 (23). С. 115 – 123.
13. Купчак В.Р., Павлова О.М., Павлов К.В., Лагодієнко В.В. Формування та регулювання регіональних енергетичних систем: теорія, методологія та практика : монографія. Луцьк : СПД Гадак Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2019. 346 с.
14. Грисюк Ю.С., Лабута А.В. Дослідження середовища реалізації проектів. URL: http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/26_2_2013/108-113.pdf

References

1. Teleshevska S.M., Dehtiarova O.O. Stalyi rozvytok ta yoho skladovi. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/11419/1/Teleshevska.pdf>
2. Zaitseva L.O. Skladovi kontseptsii staloho rozvytku. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/57.pdf
3. Ositnianko D.O., Prymak T.Iu. Vprovadzhennia pryntsyviv staloho rozvytku v turystychnii industrii. URL:

- http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/154.pdf
4. Lypych L.H., Hlubitska T.V. Vprovadzhennia ekolohichnoho menedzhmentu na pidpriemstvakh khimichnoho kompleksu. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika». 2013. № 69. S. 59-64.
  5. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva PrAT «TerA». URL: <http://tera.ua/>
  6. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva TOV SE «Bordnettse». URL: <https://se-bordnetce-ukraina.business-guide.com.ua/>
  7. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva PAT «Iskra». URL: <http://iskra.com.ua/>
  8. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva PrAT «Ternopil'skyi molokozavod». URL: <https://molokija.com/>
  9. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva TOV «OSP Korporatsiia «Vatra». URL: <http://vatra.ua/ukr/>
  10. Ofitsiina informatsiia pidpriemstva TOV «Leoni Vaerinh Systems UA HmbKh». URL: <https://www.leoni-ukraine.com/uk/misceznakhodzhennja/leoni-vaering-sistems-ua-gmbkh-strii/>
  11. Prokopyshyn O.S., Stoliarchuk A. V. Ekolohichna bezpeka yak skladova staloho rozvytku silskoho gospodarstva. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/31.pdf>
  12. Chupa V. M., Karpash O. M., Yavorskyi A. V., Raiter P. M. Ohliad suchasnoho stanu stalych tekhnolohii dlia enerhetychnoi utylizatsii tverdykh pobutovykh vidkhodiv. Naukovo-tekhnichnyi zhurnal. 2021. № 1 (23). S. 115 – 123.
  13. Kupchak V.R., Pavlova O.M., Pavlov K.V., Lahodiienko V.V. Formuvannia ta rehuliuwannia rehionalnykh enerhetychnykh system: teoriia, metodolohiia ta praktyka : monohrafiia. Lutsk : SPD Hadiak Zhanna Volodymyrivna, drukarnia «Volynpolihraf», 2019. 346 s.
  14. Hrysiuk Yu.S., Labuta A.V. Doslidzhennia seredovyshcha realizatsii proektiv. URL: http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/26_2_2013/108-113.pdf